

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ТЕХНІЧНІЙ ШКОЛІ

Резюме. Статтю присвячено проблемі розвитку творчих здібностей майбутніх студентів у сучасній вищій технічній школі. Проаналізовано різні підходи до інтерпретації поняття «творчі здібності». Розкрито і продемонстровано на прикладах основні методи навчання, що сприяють ефективному розвитку творчих здібностей майбутніх студентів.

Ключові слова: творчість, здібності, творчі здібності майбутніх студентів, проблемні запитання, комунікативна значущість, навчальний процес, методи навчання.

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямів розбудови сучасної освіти є спрямування навчально-виховного процесу на оптимальний розвиток і реалізацію творчого потенціалу особистості через диференціацію освіти; формування інтелектуальної еліти української нації з обдарованої молоді. Головна мета сучасної освіти – формування особистості, яка орієнтується в сучасній політичній, економічній, культурній ситуації, здатна до самореалізації власних здібностей; залучення майбутніх студентів до збереження та пропагування національно-культурних традицій українського народу; забезпечення високого рівня інтелектуального та лінгвістичного розвитку; стимулювання до самовдосконалення; формування спроможності до професійної працездатності в умовах жорсткої конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цікавим для нашого дослідження виявилася дисертаційна праця З. Бакум, у якій закладено підвалини для лінгвістичної підготовки здібних і обдарованих учнів, формування в них умінь самостійно поповнювати й творчо застосовувати набуті знання в майбутній професійній діяльності та різних мовленнєвих ситуаціях. Нам імпонує позиція науковця про необхідність розроблення системи вправ і завдань, «якими передбачено виклад дискусійних понять, тлумачення лінгвістичних термінів і понять за чинними підручниками, посібниками, довідковими джерелами» [1, 295-296].

Для успішного розвитку творчих здібностей майбутніх студентів ми спиралися на наукові праці, присвячені таким проблемам: розвитку творчих здібностей (Л. Виготський, С. Рубінштейн, та ін.), визначенню психологічних передумов формування творчої наукової діяльності (В. Моляко, Я. Пономарьов та ін.), розвитку дослідницьких здібностей (Е. Голубева, Б. Теплов), забезпеченню творчої активності особистості (Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко та ін.). Останнім часом українська лінгводидактика збагатилася знаннями про розвиток творчих здібностей старшокласників на уроках української мови. Окремі аспекти проблеми розвитку творчої самостійності учнів у процесі вивчення української мови розробляли О. Біляєв, Н. Голуб, Р. Дружененко, В. Мельничайко, С. Омельчук, Е. Палихата, М. Пентилюк, І. Хом'як та ін. Науковці (З. Бакум, О. Горошкіна, О. Караман, С. Караман та ін.) акцентують увагу на розвитку пізнавальних здібностей під час навчання української мови. Вони визначили ефективні методи і прийоми розвитку творчих здібностей старшокласників у процесі виконання мовленнєвих завдань. О. Садовнікова розробила методику розвитку творчої самостійності учнів колегіумів, однак на сьогодні відсутня методика розвитку творчих здібностей майбутніх студентів, що дедалі більше набуває не тільки науково-теоретичного, а й практичного значення, оскільки в процесі подальшого навчання старшокласників у вишах провідне завдання полягає у формуванні творчої особистості фахівця.

Мета статті полягає в розробленні й теоретичному обґрунтуванні завдань і вправ, які сприяють розвитку творчих здібностей майбутніх студентів на заняттях з української мови в сучасній вищій технічній школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі навчання, зокрема в сучасній вищій технічній школі, не можна обмежуватися лише накопичуванням знань, необхідно мотивувати студентів до самореалізації своїх творчих здібностей. Узагальнивши різні підходи до розуміння понять «творчість», «здібності», ми уточнили визначення поняття «творчі здібності майбутнього студента» як індивідуально-особистісні якості особистості, що визначають успішність виконання нею різноманітної творчої діяльності; здатність швидко думати та переключатися з однієї ідеї на іншу, генерувати ідеї, цікавитися новим, сміливо приймати рішення і відповідати за них, усвідомлюючи свій досвід.

Теоретичне узагальнення наукових досліджень дозволило визначити, що розвиток творчих здібностей залежить від вікових особливостей майбутнього студента, психічних і психологічних аспектів формування творчих здібностей, які допомагають йому оволодівати знаннями й використовувати їх з урахуванням змісту мовлення та ситуації спілкування, а результативність – від того, наскільки форми, методи й засоби навчальної діяльності стимулюють розвиток творчих здібностей майбутнього студента, допомагають творчо мислити; формують здатність усвідомлювати власні світоглядні позиції, що є основними для морального самовизначення їх у житті тощо.

Проблему систематизації та використання методів у навчально-виховному процесі розглядають у своїх працях лінгводидактики, зокрема О. Біляєв, Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, О. Кучерук, В. Мельничайко, М. Пентилюк, О. Потапенко, Г. Шелехова, І. Хом'як, С. Яворська та ін.

В основу класифікації методів навчання О. Біляєва покладено спосіб взаємодії вчителя й учнів на уроці і відповідно до цього виокремлено такі методи навчання: усний виклад учителем матеріалу (розповідь, пояснення); бесіда вчителя з учнями; спостереження учнів над мовою; робота з підручником; метод вправ [2].

Під час занять з української мови, обираючи метод навчання, вважаємо за потрібне керуватися аспектами використання методів навчання української мови, виділеними С. Караманом: складність категорії «методи навчання», завдяки якій реалізуються всі функції навчання; ефективність засвоєння мови залежить від правильного розуміння вчителем методів навчання, їх особливостей і класифікаційних структур; наявність різних класифікацій у системі методів навчання мови свідчить про науковий пошук, нагромадження й теоретичне узагальнення педагогічного досвіду

вчителів-словесників, дослідження методів на різних можливих системних рівнях; особливість кожного методу створюють панівні в ньому прийоми; специфіка методів навчання мови зумовлюється закономірностями й принципами її вивчення, логічною структурою змісту предмета, характером тих знань і вмінь, яких набувають учні, а також системою дидактичних і специфічних прийомів, характерних для вивчення мови; важливість поняття спеціального прийому як фактора спеціалізації методу в концепції методів навчання – специфіка вивчення предмета виражена передусім через властиві для нього прийоми, різне співвідношення цих прийомів у системі основних методів; вибір методів навчання мови потрібно здійснювати в процесі підготовки до уроку, урахувавши його мету, характер змісту навчального матеріалу, рівень знань учнів; при виборі методів навчання мови необхідно керуватися дидактичними і лінгводидактичними принципами, серед них – у першу чергу, дидактичним принципом дотримання єдності змістової і процесуальної сторін у навчанні та специфічним принципом становлення міжпредметних та внутрішньо предметних (внутрішньорівневих і міжрівневих) зв'язків у навчанні мови; до основних методів навчання рідної мови належать: усний виклад учителя, бесіда, спостереження учнів над мовою, робота з підручником, метод вправ, а також програмоване навчання, комп'ютеризоване навчання [7, 130-135].

Ми беремо до уваги різні погляди методистів на класифікацію методів навчання мови і зважаємо на думку кожного з них, проте вважаємо раціональним у процесі розвитку творчих здібностей майбутніх студентів є використання таких методів та прийомів: метод вправ, бесіда, спостереження учнів над мовою, робота з підручником, усний виклад учителем матеріалу, робота в парах, моделювання реальних ситуацій, робота в групах, мікрофон, побудова гіпотез, що активно впливає на розвиток творчих здібностей і вибір засобів навчання: дидактичних матеріалів, електронних дидактичних засобів, лексикографічних джерел тощо. Розглянемо деякі з них більш детально.

Як зазначає О. Горошкіна, у старших класах розширюються й ускладнюються функції методу – слово вчителя: він застосовується на всіх етапах уроку (при поясненні нового матеріалу); при узагальнювальному повторенні, коли вчитель підводить підсумки опрацювання певної теми чи розділу курсу мови й окреслює шляхи подальшої роботи [3, 274].

На нашу думку, для розвитку творчих здібностей майбутніх студентів на заняттях з української мови потрібно більше звертатися до тексту як найвищої комунікативної одиниці, тому розвиток текстотворчих умінь і навичок абітурієнтів має бути в центрі уваги викладача. Кінцевим результатом за такого підходу стає креативна діяльність: створення тексту в процесі навчальної, трудової, громадської, побутової діяльності. Узагальнені вміння текстосприймання й текстотворення формується як взаємопов'язані та взаємозумовлені. Правильне, повне сприймання чужого тексту передбачає конструювання власного висловлювання. Отже, удосконалення вміння текстосприймання створює умови для функціонування текстотворчих умінь.

Принагідно зазначимо, що на заняттях з української мови ми використовуємо систему вправ із редагування текстів, яка передбачає чотири етапи: *організаційно-аналітичний етап* (визначення тематичної спрямованості текстів, синтаксичної структури кожної композиційної частини), *етап логіко-сміслового аналізу кожного складного синтаксичного цілого* (виявлення характерних для визначеного стилю мовних засобів); *етап часткового редагування* (пошук і виправлення помилок на рівні речення і словосполучення), *власне редагування* (виправлення помилок у складному синтаксичному цілому й тексті загалом).

Зауважимо, що з погляду літературного редагування такий підхід неправильний, оскільки передбачає здійснення процесу редагування від цілого до його частин. Свій вибір можемо пояснити тим, що майбутні студенти мають недостатньо сформовані навички редагування й тому не можуть одразу ж сприйняти весь текст і проаналізувати його щодо стилістичної, лексичної і граматичної досконалості. Наведемо приклади вправ і завдань на редагування:

Завдання 1. *Відредагуйте текст. Поясніть, чим викликані помилки*

Казковий сад

Час-від-часу старий пристарий садок нагадує Катрусі стару, сумну церкву. У садку теж панує урочиста, замислена тиша, яка мимо волі премущує прислухатись до того, що всетаки діється в твоїй душі. Тихої, осінньої години, коли листя на деревах починає раз-у-раз палахкотіти різнобарв'ям густого вогню, в садку з'являються різні фарби: жовті, спокійні фарби, і багряні, що пробуджують тривогу, і блакитні, які ніколи незасинають і хоч не хоч а все-таки не дають заснути твоєї душі.

Кожнісіньке дерево має свій настрій. Груші, темнокоричневі та мідянисті, неначе б то аж байдужі до всього. Вишні зхожі на молодих жінок, до котрих у перше навідався смуток, але вони не зважаючи нінащо веселі й нескоро ще відцураються радощів. Сливи (аж смішно дивитися) трохи супляться, немов би то звідали в цьому житті більше, ніж усі інші дерева. А яблуні по всякому: та журиться бестурботно, не не мов тішиться, але й не забуває про скору зиму, а та стоїть гідно і поважно, нізким неперемовляється, ніпро що, здається, й не думає, а ніби увісні (За Є.Гуцалом).

Завдання 2. *Які мовні норми порушені в наведених реченнях? Відредагуйте їх.*

1. Мій брат старше мене на шість років. 2. Він у класі самий високий. 3. Я сяду біля його. 4. Мандрівники вирушили у далекий путь. 5. У кінотеатрі не було вільних місць. 6. Дикі гуси летять у вирій осінню. 7. Ми збирали малину, ожину, ягоди, чорницю. 8. Курсанти скоро будуть майбутніми офіцерами. 9. Дніпро – сама більша ріка України. 10. Я захоплено дивився на величні, високі сосни у сосновому лісі.

Завдання 3. *Виправте в поданих реченнях мовностилістичні помилки.*

1. Сьогодні ми святкуємо свято всієї родини. 2. Тарас Шевченко запам'ятався у пам'яті багатьох поколінь. 3. Спорт зміцнює тіло і робить його міцним і здоровим. 4. Він відчув почуття задоволення від виконаної роботи. 5. Радіокоментатор розповість по радіо про хід спортивного матчу. 6. Український режисер Олександр Довженко першим створив перший звуковий фільм. 7. Передплату преси, газет і журналів продовжено ще на місяць. 8. За допомогою комп'ютерної мережі Інтернет послання дійде швидко, за лічені секунди на інший кінець світу. 9. В одному селі росли й розцвітали вродою чорноокої працюючі красуні. 10. Нарешті, рибалки отогнали акулу.

Одним із шляхів розвитку творчого потенціалу є підготовка творів. За тематикою (змістом) розрізняють твори на

літературну, лінгвістичну й вільну тему; за джерелом інформації – твори на основі життєвого досвіду, переглянутих телепередач; за обсягом – твори-мініатюри, етюди та ін. Останнім часом стають популярними твори в жанрі рецензії, відгуку, репортажу, інтерв'ю, дорожніх заміток, щоденникових записів, листів, гумористичних розповідей й ін. Специфіку жанру часто визначає й пафос твору, тобто емоційний настрій, створений твором.

Основну увагу ми звертали на зміст творів. Водночас це не означало, що необхідно було нехтувати орфоепічною і правописною грамотністю майбутніх студентів, звичайно, необхідно враховувати мовне оформлення думок. Такий підхід навчав їх образно сприймати навколишню дійсність і створювати власну мовну картину світу, оригінальність, яскравість і виражальність якої залежали від їхнього багатства словника, різноманіття синтаксичних конструкцій, суб'єктивного досвіду. Наведемо приклади написаних творів майбутніми студентами:

Приклад 1. Усім привіт! Хочу відразу вас повідомити, що я телефон. І пробачте, але я розпочну зі своєї проблеми. Більшість моїх друзів щасливі, бо мають хороших господарів, але, на жаль, я не належу до таких. Про них дбають, їх оберігають, адже вони стали частиною життя своїх господарів. Без сумніву, мій господар мене не любить... Він часто випускає мене з рук і я падаю на землю, заносить до гарячих приміщень з холоду, від чого на моїх платах осідає конденсат, перевантажує мене різноманітними додатками, не залишаючи місця на жорсткому диску. Від усього цього я не можу нормально працювати, я хворію. А мій господар розлючується, кричить на мене, починає бити. Але попри усі негаразди, я продовжую служити йому допоки вогонь переробки не поглине моє неробоче тіло. А вам, тим хто це читає, бажаю дбати про своїх маленьких комп'ютерних улюбленців (*Василь Б.*)

Приклад 2.

Нотами колотять у серце.
І душу рвуть на шматки.
Крадуться за нами незрячі,
Крадуться за нами чужі.
За спиною жадять спокуси
І вічної влади чека..
Чекають поки нап'ються
Й зведуть із землі все життя.

Чому не виблискує небо?
В туманах щебечуть птахи.
Хіба ми такого хотіли?
Але ми до цього прийшли.

І винний не вартий прощання
І сльози не злічують біль,
Немає німого мовчання
Сьогодні в страшних почуттів (*Олена Ф.*)

Значні можливості для розвитку творчих здібностей майбутніх студентів дає метод бесіди, оскільки за допомогою питань не тільки перевіряємо знання, а й стимулюємо їх до аналізу власного мовлення, самостійного формулювання узагальнень і висновків. Переваги названого методу полягають у тому, що він дає змогу формувати операційну сторону діяльності майбутніх студентів, сприяє розвитку їхнього логічного мислення, усвідомленню ними операцій узагальнення, систематизації навчального матеріалу, їх значимості й результативності, надає значні можливості для розвитку старшокласників і управління процесом пізнання, вчить колективного пошуку істини, дає змогу виявитися індивідуальності, розвиває такі якості, як критичність і самостійність [4, 159-160].

Одним із продуктивних засобів розвитку творчих здібностей абітурієнтів під час занять з української мови були питання проблемного характеру, що стимулюють майбутніх студентів на пошуки невідомого, мобілізують до дії, збуджують емоції, викликані бажанням подолати труднощі. За визначенням М. Шкільника, «проблемне питання, як і проблема, повинне бути такою мірою складним, щоб викликало потребу пошуку нового, і такою мірою доступним, щоб учень прийняв його і міг самостійно шукати відповіді на нього» [8, 24].

Наведемо приклади проблемних запитань, які ми пропонували майбутнім студентам: *Чи потрібні знання з морфеміки і словотвору під час засвоєння орфографії? Чому саме етимологічний аналіз допомагає визначити лексичне значення слів?*

Особливу роль під час цього етапу дослідного навчання відігравали виділені О. Кучерук методи і прийоми, що забезпечують реалізацію творчо-розвивальної діяльності: метод аналогій (включає елементи наслідування творчості); «діалог культур» (ґрунтується на аналізі культурних змістів окремих текстів, передбачає створення діалогічної ситуації на основі власного життєвого досвіду); перегляд відеосюжетів, які викликають внутрішні переживання, пробуджують творчу думку; стилістичний експеримент як дієвий прийом розвитку чуття мови. Наведемо приклади реалізації зазначених методів і прийомів:

Вправа 1. Прочитайте текст. Як ви гадаєте, яка ситуація описана в ньому? З чого це видно?

– Подивися на себе, чудо. На кого ти схожа? Жалюгідна, зачухана, зачумлена домогосподарка. То ти смієш щось там паякати про мораль? Дуринда, яка ти непутня дуринда! Що ти там варнякаєш? Вірність, клятва біля вівтаря, приплела ще й заповіді Божі. Хто за ними нині живе? (Дара Корній).

Які поради б ви дали мовцеві? Для цього прочитайте поданий нижче текст.

Прислухайся до голосу розуму

Страшно дивитись на подружжя в гніві. Коли сперечаються двоє, ті, що давно колись заприсяглися вічно любити одне одного, тоді від розпуки й болю меркне довкола чиста прозорість і день стає схожим на ніч. Коли сперечаються двоє, які поруч пройшли довгу дорогу, але ще не розхлюпали своїх почуттів і бажань і могли б зрілого літа звідати ще чимало радості й щастя, та в суперечці рвуть усе, що було найдорожче, тоді гірко й безмовно тужить

їхня ображена любов, забившись десь у куток ...

У запалі суперечки словом можна ранили, немов ножем, і та рана озивається болісним криком, і ображений у свою чергу завдає удару тій, яку ще недавно ніжно пестив і голубив. У тій ошалілій суперечці вже немає ні винуватого, ані судді, є двоє ображених, у яких затемнений мозок і розпечена уява та гнів владарюють над ними, вбиваючи безжально добрі почуття.

Гнів не приносить людям добра, тим більше в житті сімейному. Та, на жаль, не завжди ми прислухаємося до голосу розуму (За І. Цюпою).

Отишіть одну з конфліктних ситуацій, свідком якої ви були, в художньому стилі. Проаналізуйте використані мовні засоби.

Доберіть влучні прислів'я і приказки, які відповідають описаній автором ситуації.

Вправа 2. Прочитайте уривок з роману О. Гончара "Твоя зоря". Доберіть відповідні епітети, які можуть бути використані замість крапок.

Перетворите планету в ... клоаку чи збудуєте на ній рай ... – теж залежить від вас, ... нащадків Адама. А чи здатні? Чи стачить духу підвестися над чварами, над амбіціями, над своїми ... пристрастями? Чи зумієте приборкати у власних душах зміїв егоїзму, крокодилів честолюбства! Колиска ж єдина, і як можна не бачити, яка вона ... ! Ці води, це небо, цей вітер – усе ж це для нас!

Маємо змогу володіти, втішатися, відчувати це все, відчувати радість життя. А ми? (За О. Гончаром).

Витишіть з тексту слова іншомовного походження. Поясніть їх правотис. Замініть використані іншомовізви власне українськими відповідниками. Чи змінилося емоційне навантаження тексту?

Зауважимо, що у спілкуванні інтенсивніше розвиваються такі інтелектуальні й емоційні якості, як стійкість уваги, уміння її розподіляти, спостережливість, пам'ять, уява, здатність аналізувати діяльність партнера, бачити її мотиви, мету тощо. У процесі спілкування розвиваються творчі здібності, виховується культура емоцій і почуттів, здатність керувати своєю поведінкою. У роботі обрано ефективну стратегію навчання української мови в старших класах гімназії, провідною ознакою якої є діалогізм. Під час організації діалогу, орієнтуючи учнів на участь у ньому, нами запропоновано різноманітні форми, методи й прийоми колективної праці (робота в парах, робота в групах, метод проєктів тощо), що забезпечують індивідуалізацію навчання.

Одним із ефективних методів розвитку творчих здібностей абітурієнтів є метод вправ, який розглядають як метод навчання, що передбачає цілеспрямоване, багаторазове повторення певних дій чи операцій задля формування умінь і навичок [5].

Найважливішим напрямом роботи з розвитку творчих здібностей майбутніх студентів стало збагачення їхнього словникового запасу. Добираючи лексичний матеріал, ми керувалися виділеними в лінгводидактиці критеріями відбору, зокрема: комунікативної значущості, що передбачає відбір слів, етикетних формул, необхідних для ефективного спілкування; професійної значущості, що передбачає відбір слів, термінів, уживаних у мовленні людей певної професії; етнокультурознавчий, який передбачає добір слів, що забезпечують репрезентацію української мови як основи культури української нації, найбільший її скарб, вироблення у старшокласників переконання, що в лексичній системі мови відбито національну специфіку світосприйняття українців; естетичної значущості, що передбачає відбір слів, які мають бути джерелом естетичної насолоди, що найвиразніше виявляється при сприйнятті ораторського та художнього, зокрема поетичного мовлення.

Наприклад, під час повторення розділу «Лексикологія. Фразеологія» ми використовували вправи і завдання, котрі дають змогу абітурієнтам ознайомитися із власне українською лексикою, перевести її з пасивного словникового запасу в активний, з'ясувати особливості використання іншомовізмів, термінів у творах художньої літератури, зокрема поезії. Наведемо приклади завдань:

Завдання 1. Прочитайте текст, визначте, які слова вжиті в прямому, які в переносному значенні.

Пекучий день... лісів солодка млява...

смага стежок... сонливиці левад...

Іде гроза дзвінка і кучерява

садам замлілі руки цілувать.

Краплини перші вдарили об шибку.

Кардіограма блиснула крива.

Вітри з розгону поламали скрипку,

гуде у сосен буйна голова.

Тремтіння віт, і жах, і насолода,

Шаленство злив у білому вогні!

Ну, от і все. Одплачється природа.

Їй стане легше, певно. Як мені(Л.Костенко).

Поміркуйте, з якою метою автор у тексті художнього стилю використовує медичний термін.

Отишіть грозу в художньому і науковому стилях. Поясніть відмінності.

Завдання 2. З'ясуйте лексичне значення слів, пропонуючи кілька прийомів, один з яких – афоризм.

Мовчання, знання, мудрість, досвід, успіх.

Довідка: 1. Мовчання – теж відповідь. 2. Знання – завжди пошук. 3. Мудрість – ноша нелегка. 4. Досвід – брат науки. 5. Успіх – привілей відважних (Любов Гонтарук).

Метод спостереження над мовними явищами допомагає зрозуміти сутність мовних фактів, осмислити зв'язок між ними і зробити відповідні висновки. Під час застосування цього методу вчителі часто вдаються до лінгвістичного експерименту, завдяки якому учні мають змогу вести спостереження над мовними одиницями, явищами, процесами, фактами в різних сферах їх функціонування, проводити заміну одних мовних одиниць іншими

відповідно мовленнєвої ситуації.

Цінність роботи з підручником полягає в передачі готової інформації за допомогою тексту параграфу або наочних посібників. Цей метод забезпечує сприйняття й засвоєння абітурієнтами мовленнєвого матеріалу, сприяє розвитку навичок самостійної роботи з літературою, крім того, тексти параграфів допомагають їм під час створення висловлювань [6]. Самостійне вивчення навчального матеріалу за підручником розвиває такі важливі якості особистості, як здатність до самостійного набуття знань, вміння працювати з навчальною літературою, планувати свою навчальну діяльність, виконувати різного роду записи, сприймати й відтворювати навчально-науковий текст [4, 160].

Висновки. Отже, продумане використання дидактичного матеріалу, передусім текстового, різних видів словників і навчальних посібників, наочності та мультимедійних засобів, зокрема відеофільмів, презентацій, комп'ютерних програм, а також раціональне використання методів і прийомів навчання сприяє розвитку творчих здібностей майбутніх студентів. Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання усіх аспектів обраної проблеми. Перспектива подальшого дослідження може бути спрямована на розроблення методики з використанням градуальної системи вправ і завдань на заняттях з української мови для студентів ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бакум З.П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови гімназії: дис. ... д-ра наук: 13.00.02 / Зінаїда Павлівна Бакум. – Київ-Кривий Ріг, 2009. – 402 с.
2. Біляєв О.М. Сучасний урок української мови [Текст] / О.М. Біляєв. – К.: Рад. шк., 1982. – 176 с.
3. Горошкіна О.М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія / О.М. Горошкіна. – Луганськ: Альма-матер, 2004. – 362 с.
4. Донченко Т.К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови [Текст] / Т.К. Донченко. – К.: Фондація ім. О. Ольжича, 1995. – 264 с.
5. Кузьмінський А. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посіб. / А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2006. – 311 с.
6. Методика викладання української мови: навчальний посібник / С.І. Дорошенко, М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко [та ін.]. – К.: Вища школа, 1992. – 396 с.
7. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах [Текст]: [підручник для студ. філолог. фак-ів ун-ів] / М.І. Пентилюк, С.О. Караман, О.В. Караман [та ін.]; за ред. М.І. Пентилюк. – К.: Ленвіт, 2004. – 400 с.
8. Шкільник М.М. Проблемний підхід до вивчення частин мови [Текст]: посіб. для вчителів / М.М. Шкільник. – К.: Рад. шк., 1986. – 136 с.

М.Ю. ЯКИМЧУК. РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ БУДУЩИХ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ В СОВРЕМЕННОЙ ВЫСШЕЙ ТЕХНИЧЕСКОЙ ШКОЛЕ

Резюме. Стаття присвячена проблемі розвитку творчих способностей майбутніх студентів в сучасній вищій технічній школі. Проаналізовані різні підходи до інтерпретації поняття "творчість майбутнього студента". Розкрито і продемонстровано на прикладах основні методи навчання, що сприяють ефективному розвитку творчих способностей майбутніх студентів.

Ключевые слова: творчество, способности, творческие способности будущих студентов, проблемные вопросы, коммуникативная значимость, учебный процесс, методы обучения.

M.YU. YAKIMCHUK. DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF FUTURE STUDENTS IN THE UKRAINIAN IN MODERN HIGHER TECHNICAL SCHOOL

The summary. The article is devoted to the development of creative abilities of future students in modern higher technical school. Different approaches to or interpreting the concept of "creative abilities of future students." Exposed and demonstrated by the main teaching methods that promote the effective development of creative abilities of future students.

Key words: creativity, ability, creativity prospective students, problematic questions the importance of communication, educational process, teaching methods.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Г.П. Коваль.

Одержано редакцією 10.04.2017 р.

УДК: 378. 233

Т.Є. ШЕВЧУК, Ю.П. ОЛЕКСІН

РОЛЬ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ У СТВОРЕННІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ТЕХНІЧНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Резюме: Важливе значення в системі вищої технічної освіти України сьогодні надається гуманітарній підготовці. Автором аналізуються особливості і проблеми гуманітарної підготовки в освітньому середовищі технічних ВНЗ. Вказано на перелік ключових компетенцій майбутніх фахівців механічної інженерії, які формують саме гуманітарні та суспільні дисципліни. Акцентовано увагу на ролі викладача, і методах викладання гуманітарних дисциплін в сучасних технічних ВНЗ. Доведено, що варто більш активніше переходити і демонструвати таку тенденцію і особливість освітнього середовища в гуманітарній освіті, як інтегративність та міждисциплінарність.

Результатом даного дослідження доведено, що гуманітарна підготовка є вагомим складовим освітнього середовища та процесом формування особистості майбутнього фахівця інженера.

Ключові слова: освітнє середовище, гуманітарна підготовка, гуманітаризація, інженерна освіта, міждисциплінарна інтеграція, неперервна освіта.

© Т.Є. Шевчук, Ю.П. Олексін, 2017